

Військово-польова хірургія. Підручник

Матеріали підручника відображають досвід військових медиків у воєнних конфліктах кінця XX і початку XXI ст., а також при ліквідації різних катастроф і стихійних лих. Підручник містить основні відомості з воєнно-польової хірургії і цілком відповідає програмі навчання студентів у вищих медичних навчальних закладах і програмі підготовки офіцерів медичної служби запасу.

Особливу увагу приділено питанням сучасної бойової хірургічної травми та її ускладненням. Подано принципи діагностики і лікування вогнепальних і мінно-вибухових поранень різної локалізації. Організація надання медичної допомоги пораненим і потерпілим представлена відповідно до сучасної

структури медичної служби Збройних Сил.

Призначений для студентів закладів вищої освіти з медичних спеціальностей, а також буде корисним для курсантів і слухачів військово-медичних факультетів.

ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВА ХІРУРГІЯ

*За редакцією
Коріка Володимира Євгеновича
Жидкова Сергія Анатолійовича
Богдан Василя Генріховича*

Центр учбової літератури
Київ – 2018

УДК 617-089:355(075.8)

ББК 54.5я73

В 63

Військово-польова хірургія: підручник / В. Є. Корік, С. А. Жидкова,
В 63 В. Г. Богдан та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 352 с.

ISBN 978-611-01-1186-7

Матеріали підручника відображають досвід військових медиків у воєнних конфліктах кінця XX і початку XXI ст., а також при ліквідації різних катастроф і стихійних лих. Підручник містить основні відомості з воєнно-польової хірургії і цілком відповідає програмі навчання студентів у вищих медичних навчальних закладах і програмі підготовки офіцерів медичної служби запасу. Особливу увагу приділено питанням сучасної бойової хірургічної травми та її ускладненням. Подано принципи діагностики і лікування вогнепальних і мінно-вибухових поранень різної локалізації. Організація надання медичної допомоги пораненим і потерпілим представлена відповідно до сучасної структури медичної служби Збройних Сил.

Призначений для студентів закладів вищої освіти з медичних спеціальностей, а також буде корисним для курсантів і слухачів військово-медичних факультетів.

ISBN 978-611-01-1186-7

© В. Є. Корік, С. А. Жидкова, В. Г. Богдан та ін., 2018.

© Центр учбової літератури, 2018.

Передмова

Щодня на нашій планеті від вогнепальної зброї гинуть сотні людей. Стрімко зростаючий тероризм щорічно забирає тисячі життів, використовуючи вражаючу силу вибухових пристроїв.

Даний підручник покликаний надати майбутнім лікарям теоретичні знання з надання медичної допомоги при вогнепальних пораненнях і мінно-вибухових поразках. Докладно розкриті питання історії воєнно-польової хірургії з древніх часів і до наших днів. Представлені питання організації надання хірургічної допомоги на війні. Докладно викладені дані про вогнепальну рану, її інфекційних і неінфекційних (крововтрата, травматичний шок) ускладнень. Показано особливості патогенезу, клінічної картини і лікування синдрому тривалого здавлювання. Описуються класифікація, клінічна картина, діагностика, принципи надання медичної допомоги при пораненнях і ушкодженнях різних анатомічних областей людини. Особливу увагу при розгляді травми кінцівок приділено мінно-вибуховій травмі.

Наводяться відомості про термічні поразки, класифікацію опіків і відморожень, клінічній картині, діагностиці і принципам надання медичної допомоги на етапах медичної евакуації.

Призначений для студентів закладів вищої освіти з медичних спеціальностей, а також буде корисним для курсантів і слухачів військово-медичних факультетів.

Список скорочень

MASH	– Mobile Army Surgical Hospital
АБТ	– антибактеріальна терапія
АКТГ	– адренотропний гормон
АНІ	– анаеробна неклостридіальна інфекція
АТ	– артеріальний тиск
АХІ	– анаеробна хірургічна інфекція
БГ	– бинти гіпсові
БТГ	– бойова травма грудей
ВДШ	– верхні дихальні шляхи
ВІТАР	– відділення інтенсивної терапії, анестезіології і реанімації
ВПГ	– вогнепальне поранення грудей
ВПП	– тимчасова пульсуюча порожнина
ВПХ	– воєнно-польова хірургія
ВР	– вибухова речовина
ВСО	– відділення спеціальної обробки
ВТ	– вибухова травма
ВХО	– вторинна хірургічна обробка
ГВКМЦ	– Головний військовий клінічний медичний центр
ГДН	– гостра дихальна недостатність
ГНН	– гостра ниркова недостатність
ГО	– глобулярний об'єм
ГПХ	– гостра променева хвороба
ГРДС	– гострий респіраторний дистресссиндром
ДВЗ-синдром	– синдром дисемінованого внутрісудинного згортання
ЕМЕ	– етап медичної евакуації
ЗБХЛ	– запрограмоване багатоетапне хірургічне лікування
ЗС	– збройні сили
ІПП	– індивідуальний перев'язний пакет
КОС	– кислотно-основний стан
КПЗР	– контрольована протизапальна реакція

КРП	– комбіновані радіаційні поразки
КТ	– комп’ютерна томографія
КУО	– колонієутворюючі одиниці
КХП	– комбіновані хімічні ураження
МВТ	– мінно-вибухова травма
МЗСП	– медичний загін спеціального призначення
МО	– Міністерство оборони
МОЗ	– Міністерство охорони здоров’я
МРТ	– магнітно-резонансна терапія
МЦ	– медичний центр
ОМедБ	– окремий медичний батальйон
ОМедР	– окрема медична рота
ОМЗ	– окремий медичний загін
ОР	– отруйні речовини
ОЦК	– обсяг циркулюючої крові
ОЦЭ	– обсяг циркулюючих еритроцитів
ПОН	– поліорганна недостатність
ППЛЛ	– протиправцевий людський імуноглобулін
ППС	– протиправцева сироватка
ПТ	– поверхня тіла
ПХО	– первинна хірургічна обробка
РАСК	– регуляція агрегатного стану крові
РДСД	– респіраторний дистрес-синдром дорослих
РР	– радіоактивні речовини
СА	– стобнячний анатоксин
САТ	– систолічний артеріальний тиск
СВО	– синдром взаємного обтяження
СПЛЛ	– синдром гострої ураження легень
СЗП	– свіжозаморожена плазма
ССЗО	– синдром системної запальної відповіді
СТЗ	– синдром тривалого здавлювання
ТАП	– торакоабдомінально поранення
УВЧ	– ультразвук високої частоти
УЗД	– ультразвукове дослідження
ФГДС	– фиброгастроуденоскопія
ФОР	– фосфорорганичні отруйні речовини

ХТ	– хірургічна травма
ЦВТ	– центральний венозний тиск
ЦНС	– центральна нервова система
ЧД	– частота дихання
ЧМТ	– черепно-мозкова травма
ЧСС	– число серцевих скорочень
ШВЛ	– штучна вентиляція легень
ШКГ	– шкала коми Глазго
ШКТ	– шлунково-кишковий тракт
ШОЕ	– швидкість осідання еритроцитів

Розділ 1.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВОЄННО-ПОЛЬОВОЇ ХІРУРГІЇ

Воєнно-польова хірургія (ВПХ) — розділ хірургії і військової медицини, що вивчає патологію, її діагностику, клінічний перебіг, методи лікування, а також організацію надання хірургічної допомоги пораненим і враженим на етапах медичної евакуації й у тилу країни. Від хірургії мирного часу вона відрізняється низкою особливостей, які складаються в ході бойових дій:

- масове надходження поранених і уражених за короткий проміжок часу на етапи медичної евакуації (польові медичні установи);
- провідне значення організації роботи: чим більше обсяг роботи, тим важливіше її чітка організація;
- постійна готовність польових медичних установ до переміщення на нове місце роботи в будь-який час доби, року, при будь-якій погоді, у різних географічних зонах і умовах (у наметах, непристосованих будинках, землянках і т.д.) у залежності від бойової і медико-тактичної обстановки;
- залежність обсягу надання хірургічної допомоги від бойової і медико-тактичної обстановки. У визначених ситуаціях (перевантаження лікувальних установ, необхідність термінового їхнього переміщення) доводиться обмежуватися наданням хірургічної допомоги за життєвими показниками. Це вимагає введення в хірургічну роботу елемента, який називають «медичне сортування», що не властиво хірургії мирного часу;
- необхідність єдиного управління всією хірургічною роботою з дотриманням обов'язкового принципу наступності з урахуванням лікування на попередніх етапах медичної евакуації.

Варто застосовувати тільки ті способи лікування бойових ушкоджень, які найбільш ефективні, відповідають організаційно-штатній структурі й оснащенню польових військово-медичних установ. Організаційною основою лікування поранених на війні є система їхнього етапного лікування з евакуацією за призначенням. Вона включає єдність процесів лікування й евакуації в міру просування поранених у тил.

Для військової медицини своєрідним законом виступає військово-медична доктрина. Суть її вперше найбільше повно сформулював у 1941 р. Е.І. Смірнов — начальник Головного військово-санітарного управління Червоної Армії. Стосовно до ВПХ військово-медична доктрина — це сукупність науково обґрунтованих принципів надання хірургічної допомоги і лікування поранених на війні, що у військових умовах приймає статус закону. Основними з них є три принципи:

- єдність поглядів на етіологію, патогенез і лікування бойової хірургічної патології; єдина термінологія; єдине визначення понять;
- наступність у наданні усіх видів хірургічної допомоги — на всіх етапах медичної евакуації виділяються однорідні групи поранених:
 - нужденні в заходах невідкладної допомоги на даному етапі (в операційній, перев'язній або в палаті інтенсивної терапії);
 - нужденні в наданні медичної допомоги у функціональних підрозділах даного етапу в порядку черги;
 - які підлягають евакуації після надання допомоги в сортувально-евакуаційному відділенні;
 - які потребують тільки симптоматичної терапії;
- послідовність у наданні хірургічної допомоги пораненим у виді нарощування обсягу і складності однорідних лікувальних заходів щодо міри просування поранених у тил.

Зміст предмета ВПХ:

- вивчення, аналіз і розробка нових напрямків організації усіх видів хірургічної допомоги пораненим і ураженій у військових умовах різного масштабу;
- аналіз і вивчення сучасної бойової хірургічної патології;
- розробка комплектів медичного майна й оснащення для надання хірургічної допомоги в польових умовах;
- аналіз, вивчення і впровадження в практику ВПХ передових досягнень сучасної медичної науки і техніки.

Наукова і практична основа розвитку ВПХ у мирний час — це хірургія ушкоджень, об'єктом якого служать особливості перебігу травматичної хвороби при важких ушкодженнях, у тому числі і при

ЗМІСТ

Передмова	3
Список скорочень	4
Розділ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВОЄННО-ПОЛЬОВОЇ ХІРУРГІЇ . .	7
Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ХІРУРГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ДІЮЧІЙ АРМІЇ І В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	33
2.1. Запрограмоване багатоступеневе хірургічне лікування . .	45
Розділ 3. ВОГНЕПАЛЬНА РАНА	55
3.1. Ранева балістика	57
3.2. Морфологія і особливості вогнепальні рани	61
Розділ 4. ІНФЕКЦІЙНІ УСКЛАДНЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНИХ ПОРАНЕНЬ	77
4.1. Класифікація інфекційних ускладнень	80
4.2. Місцеві та вісцеральні інфекційні ускладнення	83
4.3. Сепсис	90
4.4. Анаеробна хірургічна інфекція	100
4.5. Правець	111
Розділ 5. КРОВОТЕЧА ТА КРОВОВТРАТА	118
5.1. Кровотеча	118
5.2. Крововтрата	125
Розділ 6. ТРАВМАТИЧНИЙ ШОК	139
6.1. Травматична хвороба	156
Розділ 7. СИНДРОМ ТРИВАЛОГО ЗДАВЛЮВАННЯ	160
Невідкладна допомога і принципи лікування при катастрофах мирного часу	171

Розділ 8. ВОГНЕПАЛЬНІ ПОРАНЕННЯ І ЗАКРИТІ ПОШКОДЖЕННЯ ЧЕРЕПА І ХРЕБТА.	176
8.1. Черепно-мозкові поранення і травми	176
8.2. Поранення і травми хребта і спинного мозку.	189
Розділ 9. ЗАКРИТІ ПОШКОДЖЕННЯ І ВОГНЕПАЛЬНІ ПОРАНЕННЯ ГРУДЕЙ	201
9.1. Закриті пошкодження грудей	206
9.2. Вогнепальні поранення грудей	209
9.3. Торакоабдомінальні поранення.	226
Розділ 10. ПОРАНЕННЯ ЖИВОТА І ТАЗА	231
10.1. Поранення та травми живота	231
10.1.1. Вогнепальні поранення живота.	233
10.1.2. Невогнепальні рани живота	242
10.2. Поранення та травми таза і тазових органів	244
Розділ 11. ВОГНЕПАЛЬНІ ПОРАНЕННЯ ТА ЗАКРИТІ ПОШКОДЖЕННЯ КІНЦІВОК І СУГЛОБІВ. МІННО-ВИБУХОВА ТРАВМА.	257
11.1. Вогнепальні поранення та закриті ушкодження кінцівок і суглобів	257
11.2. Мінно-вибухові поранення і вибухові травми.	272
Розділ 12. ТЕРМІЧНІ УРАЖЕННЯ	297
12.1. Термічні опіки	297
12.2. Особливі види опіків	308
12.3. Холодова травма	314
12.3.1. Відмороження	314
12.3.2. Загальне охолодження.	321
Розділ 13. КОМБІНОВАНІ УРАЖЕННЯ.	325
13.1. Комбіновані радіаційні ураження.	326
13.2. Комбіновані хімічні ураження	334
ЛІТЕРАТУРА	348

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВА ХІРУРГІЯ

*За редакцією
Коріка Володимира Євгеновича
Жидкова Сергія Анатолійовича
Богдан Василя Генріховича*

Підписано до друку 18.01.2018 р. Формат 60х84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 22,0. Титраж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видав-
ничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Основи домедичної допомоги. Підручник

Пам'ятка снайпера.
Пам'ятка стрільця

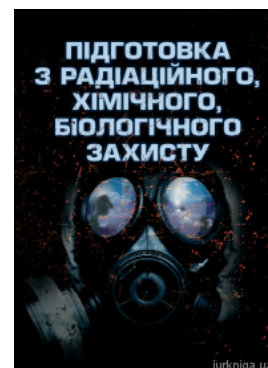
Статути Збройних сил України. Збірник законів. Алерта

Інженерні боєприпаси, які використовувались (можуть використовуватись) збройними силами РФ або НЗФ на сході України (за досвідом проведення ООС...

Інструкція з експлуатації автоматичного гранатомету Mk 19 (M3)

Підготовка з радіаційного, хімічного, біологічного захисту

Перейти до галузі права
Військове право

Перейти на сайт →